

Mäntyharjun lukion ohjaussuunnitelma

Ohjauksen käsitteet, tehtävät ja tavoitteet

Opinto-ohjaus: Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea ja kannustaa opiskelijaa lukio-opinnoissa ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee valmistautuessaan ylioppilaskirjoituksiin sekä siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään. Ohjaustoiminta kattaa koko lukioajan.

Vertaisohjaus: Vertaisohjauksessa lukiolainen saa ohjausta toiselta lukiolaiselta. Vertaisohjaus on vahvasti läsnä tutortoiminnassa, mutta sitä voidaan hyödyntää myös ohjauksen pienryhmä- tai oppituntitilanteissa. Vertaisohjaus antaa mahdollisuuden kuulla vertaisten näkemyksiä ja kokemuksia jostakin tietystä aiheesta. Vertaisohjauksessa kaikilla osapuolilla on jokin tärkeä tehtävä, mikä synnyttää aktiivista toimintaa, osallisuutta ja vastuullisuutta.

Saavutettavuus: Ohjaukselle on varattu resurssia siten, että opiskelijalla on mahdollisuus saada riittävästi monipuolista ja jatkuvaa ohjausta tarpeensa mukaan koko lukion ajan.

Nivel- ja siirtymävaihe: Nivelvaiheilla tarkoitetaan Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta peruskoululaisille ja tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua lukio-opetukseen. Lukiolaisille järjestetään monipuolisia mahdollisuuksia tutustua opiskeluun jatko-opiskelupaikoissa. Opiskelijalla on myös mahdollisuus sisällyttää opinto-ohjelmaansa jatko-opintoihin liittyviä opintoja.

Mäntyharjun lukiossa toimitaan koko koulu ohjaa -periaatteen mukaan, sillä ohjaus ja opiskelijan hyvinvoinnin turvaaminen kuuluu kaikille opettajille. Ohjaustoiminnalla edistetään opiskelijan toimijuutta, ja tuetaan hyvinvointia ja itsetuntemuksen kasvua. Tavoitteena on myös opintojen suunniteltu eteneminen, sekä opiskelijan yksilöllisten lähtökohtien huomioiminen, mikä vahvistaa kasvua yhteiskunnan vastuulliseksi ja aktiiviseksi jäseneksi.

Ohjauksen muita keskeisiä käsitteitä ja toimintaperiaatteita ovat esteettömyys ja sukupuolitietoinen ohjaus. Esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen opiskeluympäristön järjestämistä niin, että jokainen opiskelija voi ominaisuuksistaan riippumatta hakeutua lukioon ja opiskella tasa-arvoisesti muiden kanssa. Lukiossa huomioidaan vaihtoehtoiset opetusmenetelmät ja -materiaalit, joustavat opetusjärjestelyt sekä opiskelijan yksilölliset tarpeet, kuten apuvälineiden, avustajan tai muiden tukipalveluiden käyttö. Myös psyykkiset esteet, kuten esimerkiksi paniikkihäiriö tai esiintymisjännitys, sekä muut vaikeudet otetaan huomioon, ja teemme tarvittaessa yhteistyötä tukipalveluita tarjoavien tahojen ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Sukupuolitietoisessa ohjauksessa tunnistetaan sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä kyseenalaistetaan niitä. Opiskelijoita ohjataan yksilöllisiin valintoihin ja samalla vähennetään uravalintojen sukupuolittuneita jakolinjoja. Lukiossa huolehditaan siitä, että ohjauksen työskentelytavat eivät ylläpidä tyttöjen ja poikien jakoa erillisiin ryhmiin, ja että ohjaus ottaa huomioon myös sukupuolen sekä seksuaalisten suuntautumisten ja identiteettien moninaisuuden.

Ohjauksen järjestäminen

Opinto-ohjaus toteutetaan luokkamuotoisena opiskeluna, henkilökohtaisena ohjauksena, pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena ja ryhmänohjaustuokioina, sekä näiden yhdistelminä. Opiskelija voi hakeutua omasta aloitteestaan yksilöohjaukseen milloin tahansa lukio-opintojen aikana kaikille kuuluvien ohjauskeskusteluiden lisäksi. Lukiotutkinnon suorittamisen jälkeen opiskelijalla on oikeus jatko-ohjaukseen oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden ajan, jos hän ei saa jatko-opintopaikkaa.

Ohjauksen toimijat ja työnjako

Lukion toiminnassa on mukana monen alan ammattilaisia ja toimijoita, jotka kaikki osallistuvat opiskelijan ohjaamiseen ja opintojen edistämiseen jossain muodossa. Mäntyharjun lukiossa noudatetaan koko koulu ohjaa -periaatetta:

Opiskelija on itse opintojensa aktiivinen edistäjä. Hän pitää silmällä kurssimääriään ja valintojaan, huolehtii poissaolomäärien tarkkailusta, sekä opiskeluun tarvittavien välineiden ja materiaalien käytöstä. Opiskelija laatii myös henkilökohtaisen opintosuunnitelman opon tai muun koulun ohjaukseen osallistuvan toimijan avulla ja päivittää sitä lukio-opintojen aikana.

Huoltajat ovat tärkeässä roolissa opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opintojen edistämisessä. Huoltajat seuraavat yhdessä opiskelijan kanssa suoritusten kertymistä, ovat yhteydessä kouluun alaikäisten lukiolaisten poissaolotilanteissa, ja pitävät ryhmänohjaajan ajan tasalla mahdollisista ongelmatilanteista.

Tutor-opiskelijat ovat lukion vertaisohjaajia ja opiskelun kokemusasiantuntijoita, ja heidät koulutetaan vuosittain lukio-opintoja jatkavista ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista. Tutorit toimivat opinto-ohjaajan, rehtorin ja ryhmänohjaajien apuna ohjaamassa uusia opiskelijoita. Lisäksi tutorit toimivat luotettavina tukihenkilöinä opiskelukavereille, ovat tiedottamassa lukiosta eri tilaisuuksissa, esimerkiksi vanhempainilloissa, ja ovat mukana järjestämässä lukio-opintoihin hakeville tutustumistilaisuuksia lukioon.

Opinto-ohjaaja on päävastuussa ohjauksen järjestämisestä lukiossa, ja hänellä on kokonaiskuva ohjaukseen liittyvistä toimijoista, opintojaksoista ja yhteistyöstä. Opinto-ohjaaja

auttaa ja kouluttaa tarvittaessa muita ohjaukseen liittyvissä asioissa, sekä osallistuu opiskeluhuoltoryhmän toimintaan. Päätehtävinä ovat yksilö- ja luokkaohjaus, lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon tarkoituksenmukainen rakentaminen opiskelijan opiskelusuunnitelman mukaan, sekä ohjaus jatko-opintoihin liittyvissä asioissa. Opinto-ohjaaja tiedottaa yhdessä rehtorin kanssa lukiosta ja lukio-opintojen luonteesta sekä lukioon hakeutumisesta perusopetuksen opinto-ohjaajille, oppilaille ja heidän huoltajilleen. Opinto-ohjaaja auttaa opiskelijoita osaltaan opiskelutekniikan kehittämisessä ja opastaa jatko-opintoihin liittyvissä asioissa sekä opiskelijoita että huoltajia. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opintojen alussa oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelmansa omien voimavarojensa ja harrastuneisuutensa mukaisesti ja seuraamaan sen toteutumista. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu ja päivittyy lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin. Opinto-ohjaaja seuraa suunnitelmien toteutumista. Opinto-ohjaaja tiedottaa myös opiskeluun liittyvissä ongelmatilanteissa ryhmänohjaajaa ja rehtoria, ja ohjaa tarvittaessa opiskelijan muun opiskeluhuollon henkilöstön tuen piiriin.

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähin ohjaaja ja lähilinkki kodin ja koulun välillä. Hän haastattelee tarvittaessa aloittavat opiskelijat ja järjestää ryhmälleen ryhmänohjaustuokioita, joilla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja joiden aikana opiskelijat voivat tuoda esiin mahdollisia ongelmia koulun arjessa. Tärkeänä osana aloittavien lukiolaisten koulun aloitusta ryhmänohjaajat perehdyttävät yhdessä opinto-ohjaajan kanssa opiskelijat oppilaitoksen toimintaan sekä lukio-opiskelun ohjeisiin ja menettelytapoihin. Ryhmänohjaaja seuraa ryhmänsä opiskelijoiden poissaoloja, jotta mahdollisiin ongelmiin voidaan puuttua mahdollisimman pian. Ryhmänohjaaja seuraa myös opiskelijoiden opintojen etenemistä, ja ottaa tarvittaessa yhteyttä opoon tai muihin opiskelijahuollon jäseniin.

Aineenopettajan tehtävänä on auttaa opiskelijaa kehittämään oppimistaitojaan ja valmiuksiaan omassa aineessaan, ja antaa tarvittaessa tukea oppimisvaikeuksien voittamiseen. Kukin aineenopettaja vastaa lisäksi ainekohtaisesta ohjauksesta ylioppilaskirjoituksia varten, kuten myös kokeessa tarpeellisten ohjelmistojen ja muiden välineiden harjoittamisesta. Koska aineenopettaja usein kohtaa opiskelijan useammin kuin ryhmänohjaaja tai opinto-ohjaaja, hän on tärkeässä roolissa varhaisen tuen antamisessa. Havaitsemistaan ongelmista opiskelijan opiskelussa, opintojen etenemisessä tai poissaoloissa aineenopettaja tiedottaa opinto-ohjaajaa.

Rehtori ja vararehtori: Rehtorin vastuulla on luoda ohjaukselle sellaiset toimintamahdollisuudet, että erilaisten ohjausmenetelmien ja työnjakojen toteutuminen onnistuu. Rehtorin tehtävänä on tiedottaa opiskelijoille ja huoltajille säännöistä ja määräyksistä, jotka

ohjaavat lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamista. Rehtori myös koordinoi opiskeluhuoltoryhmän toimintaa ja kutsuu koolle ryhmän kokoukset. Lisäksi rehtori osallistuu vanhempainiltojen ja infotilaisuuksien suunnitteluun sekä esittämiseen, ja hyväksyy opiskelijoiden muualla suorittamia kursseja tietyin ehdoin. Vararehtori vastaa työjärjestykseen liittyvästä suunnittelusta yhdessä rehtorin kanssa, ja toimii tarvittaessa rehtorin sijaisena esimerkiksi yo-kokeiden järjestelyissä.

Erityisopettaja on osa opiskeluhuoltoryhmää ja tärkeä toimija lukio-opintojen sujuvuuden ja opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman varmistamisessa. Hän tekee ensimmäisen vuoden opiskelijoille luki-seulan, ja sopii sen jälkeen tarvittaessa yksilötutkimusaikoja. Yksilötutkimuksiin voi hakeutua myös myöhemmin lukio-opinnoissa, jos esimerkiksi opiskelija, huoltaja tai opettaja havaitsee tuen tarvetta. Oikeus erityisopetukseen ja muun oppimisen tukeen tarpeiden mukaan on kirjattu lukiolakiin (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.) ja tukea on tarjottava riippumatta oppimisvaikeuksien syistä. Erityisopettaja voi antaa myös aineenopetusta tukevaa opetusta ja opiskelutaitoja kehittävää opetusta.

Kuraattori kuuluu opiskeluhuoltoryhmään ja tukee opiskelijaa eri elämäntilanteissa tai koulunkäyntiin liittyvissä pulmissa.

Psykologi kuuluu opiskeluhuoltoryhmään ja tukee opiskelijoiden psyykkistä hyvinvointia. Hän ohjaa tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai hoitoon.

Terveydenhoitaja: Terveydenhoitaja on osa opiskeluhuoltoryhmää. Hän tekee ohjelmaan kuuluvia terveystarkastuksia ja toimii opiskelijoiden terveyden edistämiseksi.

Koulusihteeri osaa auttaa opiskelijaa ja huoltajia esimerkiksi monissa tukiin liittyvissä asioissa ja muissa arjen käytännön pulmissa.

Ohjaus siirtymävaiheissa

Ohjauksen tarve korostuu erityisesti opintopolun siirtymissä ja nivelvaiheissa. Peruskoulun kanssa tehtävään yhteistyöhön kuuluvat muun muassa lukioinfot ja tutustumiskäynnit, lukion opinto-ohjaajan ja tutoreiden vierailut peruskoululla, huoltajille järjestetyt vanhempainillat ja infotilaisuudet, sekä kommunikointi peruskoulun ohjaajan, erityisopettajan ja muiden osallisten kanssa. Lukio huolehtii osaltaan siitä, että lukion aloittavilla olisi realistinen näkemys opinnoista ja niiden vaatimuksista, sekä kyky arvioida omia taitojaan suhteessa niihin, jotta opinnot sujuisivat mahdollisimman hyvin ja opiskelija sitoutuisi valitsemaansa opiskelupolkuun. Opinto-ohjaaja on mukana tiedonsiirrossa peruskoulusta toiselle asteelle, ja hän kutsuu koolle tiedonsiirtopalaverit. Opo ottaa myös tarvittaessa yhteyttä muualta kuin Mäntyharjusta tulevien kouluihin oppilaiden ja huoltajien luvalla.

Lukio-opintojen keskeytyessä otetaan yhteys etsivään nuorisotyöhön, jos jatkopaikkaa ei ole, tai seuraavaan opiskelupaikkaan. Lukio tekee tarvittaessa yhteistyötä terveydenhoidon, sosiaalipuolen ja nuorisotyön kanssa tukitoimien tehostamiseksi ja opintojen mahdollistamiseksi. Jos opiskelija siirtyy toisen asteen sisällä, opinto-ohjaaja tai muu OHR-jäsen huolehtii pedagogisen tuen tietojen siirrosta seuraavaan oppilaitokseen opiskelijan ja huoltajan kanssa.

Jatko-opinnoista ja koulutusmahdollisuuksista tiedottavat sekä opinto-ohjaaja, että aineenopettajat. Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua eri korkea-asteen koulutusalojen esittelyihin opotunneilla, etänä ja vierailuilla, joita järjestetään mahdollisuuksien mukaan lähialueen ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Lukiolle pyritään saamaan myös vierailijoita esittelemään opintomahdollisuuksia, ja opiskelijat voivat tehdä korkeakouluopintoja lukiossa esimerkiksi yliopistojen, kuten Itä-Suomen yliopiston lyhyitä lukiolaisille tarkoitettuja kurkistuskursseja suorittamalla. Jos opiskelija ei saa jatko-opiskelupaikkaa, hänellä on mahdollisuus käyttää oman lukion opinto-ohjaajan palveluita oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden ajan. Opiskelija ottaa itse yhteyttä koululle, jossa hän saa tarvittaessa yksilöohjausta ja neuvontaa jatko-opintopaikan löytämiseksi. Jatko-ohjauksessa voidaan myös tehdä yhteistyötä muiden ohjaustoimijoiden kanssa.

Ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat

Pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen sisällöt nousevat opetussuunnitelmasta ja ajankohtaisista aiheista, ja ne toteutetaan pääosin luokkamuotoisena opetuksena. Henkilökohtainen ja pienryhmäohjaus keskittyvät opinto-ohjelman, uranvalinnan ja jatko-opiskelun ohjaamiseen. Henkilökohtaisen ohjauksen aiheita ovat mm. opinto-ohjelman muutokset, opiskeluvaikeudet, muut opiskeluun vaikuttavat ongelmat, muualla suoritettavat kurssit, yo-tutkinnon hajauttaminen ja yksilökohtaiset opintosuunnitelmat. Kaikissa ohjauksen muodoissa opiskelija on aktiivinen osallistuja ja oman asiansa edistäjä, jonka toimijuutta tuetaan. Eri tilanteissa opinto-ohjaaja konsultoi tarvittaessa muita ohjauksen toimijoita ja ohjaa opiskelijan esimerkiksi terveydenhuollon tai koulupsykologin tuen piiriin.

Ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden ulkopuolisten tahojen kanssa

Koulu pitää yhteyttä vanhempiin ja huoltajiin järjestämällä mm. vanhempainiltoja ja infotilaisuuksia, sekä tiedottaa sähköisten kanavien, kuten Wilman ja lukion kotisivujen kautta. Lukion ohjauksen yhteistyötahoja ovat myös peruskoulut, muut toisen asteen oppilaitokset, korkea-asteen oppilaitokset, nuorisotyö, sosiaalihuolto, sekä terveydenhuolto, joiden kanssa siirretään tarvittaessa tietoja oppilaan/opiskelijan ja huoltajan yhteistyönä. Työelämän ja yritysten kanssa yhteistyötä tehdään esimerkiksi vierailuiden ja TET-moduulin puitteissa.

Ohjaustoiminnan arviointi

Ohjaustoimintaa arvioidaan esimerkiksi erilaisten kyselyiden sekä palautteen keräämisen avulla, ja tuloksia sekä vastauksia käytetään toiminnan kehittämiseen. Lukion henkilökunta voi arvioida omaa toimintaansa ohjaussuunnitelmassa olevan kuvauksen perusteella. Lisäksi opetushallituksen listaamat hyvän ohjauksen kriteerit ovat eräs tapa tarkastella ohjaustoiminnan toteutumista lukiossa. Kriteerien avulla voidaan käsitellä seuraavia teemoja:

- Riittävä ja monipuolinen ohjaus ja riittävät resurssit
- Aktiivisuuden, osallisuuden ja vastuullisuuden tukeminen
- Ohjaus yhteisenä työtä
- Osaava ja ammattitaitoinen henkilöstö
- Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen
- Paikallinen ohjaussuunnitelma
- Koulutuksen nivelvaiheiden toimivuus
- Ohjaus koulutukseen ja uravalintoihin liittyvien päätösten tukena
- Työelämätaidot ja työelämään tutustuminen
- Vuorovaikutteinen yhteistyö ohjauksen tukena
- Ohjauspalveluista tiedottaminen
- Hyvän ohjauksen kriteerit osana paikallista laatujärjestelmää